

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-6/23>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕЯКИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

STATE POLICY ON SOCIAL PROTECTION OF CERTAIN CATEGORIES OF THE POPULATION OF UKRAINE

Горбачова К.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри приватного та соціального права
Сумський національний аграрний університет

В статті проведено аналіз державної політики з питань соціального захисту деяких категорій населення України. Зазначено, що держава є основним гарантом забезпечення прав й свобод людини і громадянина. Визначено найбільш вразливі категорії населення, серед яких внутрішньо переміщені особи, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, люди з інвалідністю, люди похилого віку, сім'ї полонених, загиблих та зниклих безвісті військових та інші категорії. Досліджено сутність поняття соціального захисту та державної політики й об'єднано терміни в одне ціле. Зауважено про важливість діяльності Міністерства соціальної політики України з питань впровадження державної політики та її подальшої реалізації. Проведено аналіз нормативно-правової бази у сфері соціального захисту населення, а саме визначено Конституцію України із закріпленими правами й свободами кожного громадянина. Детально досліджено статус внутрішньо переміщених осіб, біженців з території України, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування осіб з інвалідністю. Проаналізовано наступні нормативно-правові акти, а саме закони України «Про соціальні послуги», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Здійснено статистичне дослідження кількості внутрішньо переміщених осіб, біженців з України, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та осіб з інвалідністю. Підкреслено про досягнення значних успіхів у сфері соціальної політики захисту населення за роки Незалежності України. Виявлено проблематику у сфері державної політики соціального захисту населення, серед яких виділено застосування застарілих методів й підходів до вирішення потреб населення. Акцентовано увагу на необхідності імплементації законодавства Європейського Союзу до законодавства України. Запропоновано трансформування цифрового простору соціальної сфери, підвищення обізнаності у громадян стосовно їх прав та можливої допомоги, заохочення соціальних працівників в органах місцевого самоврядування до вирішення проблем та задоволення потреб громадян, підвищення рівня довіри до державних органів.

Ключові слова: соціальний захист, внутрішньо переміщена особа, особа з інвалідністю, біженець, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування.

The article analyzes state policy on social protection of certain categories of the population. At the beginning of the study, it was noted that the state is the main guarantor of ensuring the rights and freedoms of people. The most vulnerable categories of citizens are mentioned, including internally displaced persons, orphans, children deprived of parental care, people with disabilities, the elderly, families of prisoners of war, dead and missing military personnel, and other categories. The essence of the concept of social protection and the essence of the concept of state policy were determined and these terms were combined into one whole. The importance of the activities of the Ministry of Social Policy of Ukraine in the field of implementing state policy and its further implementation was noted. An analysis of the regulatory and legal framework in the field of social protection of the population was conducted. The basis of the regulatory and legal framework was determined by the Constitution of Ukraine with the enshrined rights and freedoms of every citizen. The status of internally displaced persons, refugees from the territory of Ukraine, orphans, children deprived of parental care, and persons with disabilities was carefully studied. The following regulatory legal acts were analyzed: the Law of Ukraine «On Social Services», the Law of Ukraine «On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons», the Law of Ukraine «On Ensuring the Organizational and Legal Conditions for Social Protection of Orphans and Children Deprived of Parental Care», the Law of Ukraine «On the Fundamentals of Social Protection of Persons with Disabilities in Ukraine». A statistical study of the number of internally displaced persons, refugees from Ukraine, orphans, children deprived of parental care and persons with disabilities was carried out. Significant successes in the field of social policy for the protection of the population over the years of Ukraine's Independence were emphasized. Problems in the field of state policy for social protection of the population were identified, among which the use of outdated methods and approaches to addressing the needs of the population was highlighted. Attention was focused on the need to implement European Union legislation into Ukrainian legislation. It is proposed to transform the digital space of the social sphere, increase awareness among citizens about their rights and possible assistance, encourage social workers in local government bodies to solve problems and meet the needs of citizens, and increase the level of trust in state bodies.

Key words: social protection, internally displaced person, person with disability, refugee, orphan, child deprived of parental care, Ministry of Social Policy.

Вступ. Основним гарантом забезпечення прав та свобод людини і громадянина у кожній цивілізованій країні є держава. Такий підхід носить безальтернативний характер і поширює власну дію на всі сфери суспільних відносин, регламентовані санкціонованими нормами права. Не є винятком і питання соціального захисту щодо якої її уповноважені суб'єкти розробляють, легалізують та удосконалюють відповідні механізми.

З-поміж численного переліку питань соціального спрямування на сучасному етапі особливої уваги заслу-

говує захисту деяких категорій населення України, які є соціально вразливими в умовах сьогодення. Представники таких груп, з огляду на їх об'єктивні потреби, потребують додаткових засобів для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності.

Постановка проблеми. Ефективність і результативність формування та стійкої підтримки відповідних умов релевантна рівнем й темпами реалізації управлінських заходів, у тому числі належним реагуванням на будь-які подразники. Такі кроки прийнято іменувати державною

політикою, що провадиться від імені держави в особі компетентних публічних інституцій. Іншими словами, держава займаючи винятково відповідальне становище у відносинах із населенням та будучи залежним від останніх, має стійко задовольняти гарантовані соціальні й інші запити використовуючи певний інструментарій.

Однак, у зв'язку з анексією Автономної Республіки Крим, тимчасовою окупацією території Донецької та Луганської областей та повномасштабним російським вторгненням в 2022 р. істотно зросла кількість груп таких осіб. У результаті чого, відчутно посилилось навантаження на державу, що сформулоало певні виклики та ризики для ефективності політики останньої. Зокрема, деякі механізми виявились функціонально та ресурсно неадаптованими до типу нових потреб і кількості реципієнтів зазначеної підтримки, відповідно. Найбільш вразливими категоріями стали: ветерани війни та члени їх сімей, військовополонені й їх сім'ї, у тому числі загиблих і зниклих безвісті військових, внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО), діти-сироти, діти, які позбавлені батьківського піклування, особи з інвалідністю та деякі інші. Лише перерахована кількість категорій осіб дає підстави вести мову необхідності збалансованої державної політики у предметній сфері. Ураховуючи наведені й інші істотні фактори можна стверджувати, що на сучасному етапі окреслена проблематика вимагає дослідницької уваги.

Стан наукової розробки. Окремі аспекти щодо реалізації державної політики з питань соціального захисту деяких категорій населення України перебували у полі зору таких вчених, як І. Грень, С. Урба, Т. Кравченко, Т. Павлюк, І. Юришин та ін. У той же час, з огляду на виклики сьогодення та різного походження наслідки осягнутого минулого, вказане питання заслуговує на увагу, вимагаючи подальшої розробки.

Мета дослідження. Метою представленого дослідження є аналіз правових механізмів за допомогою яких провадиться державна політика з питань соціального захисту деяких категорій населення України. За підсумками такої розробки будуть виявлені нагальні проблемні питання, що вартують уваги з позиції невідкладного удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Зосереджуючись на висвітленні й аналізі відповідних механізмів, що визначні нормами права та закріплені у юридичних актах перш за все стилі зупинимось на понятійно-категоріальному апараті. Так, С. Урба соціальний захист визначає як комплексну систему соціальних й економічних прав та гарантій, що закріплюються державою і реалізуються її соціальною політикою через механізми забезпечення належного рівня життя, що достатній для відтворення та розвитку особистості [1]. На думку Т. Грень ним є система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо) [2, с. 81]. Ураховуючи ці й інші авторитетні міркування слід висловити своє міркування щодо змісту і суті такої дефініції. Пропонується під соціальним захистом є комплексом заходів, які затверджені державою й реалізуються державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими організаціями задля успішного подолання вразливої ситуації певних категорій населення. Серед основних категорій вразливості можемо також додати сучасні виклики нашої держави, а саме нестабільна безпекова ситуація, яка проявляється в загрозах здоров'ю та життю для громадян країни, особливо для військовослужбовців і військовополонених, фінансова скрута, матеріальні ризики тощо.

Ще однією основою дослідження є власне державна політика у сфері соціального захисту. Під зазначеним терміном К. Денисенко розуміє систему/комплекс різно-

манітних заходів, насамперед організаційного змісту, які спрямовані на добробут та життєзабезпечення громадян. Крім цього, на його думку, таке поняття включає управлінський компонент, а саме діяльність держави та її інститутів у формуванні та реалізації зазначеного [3, с. 98]. На основі розуміння соціального захисту та визнаних теоретико-методологічних підходів державної політики пропонується наступне визначення центральної категорії: державна політика з питань соціального захисту – комплекс заходів, розроблених і затверджених державою, на основі мотивованих суспільних запитів та реалізованих уповноваженими суб'єктами, шляхом застосування відповідних правових механізмів для успішного подолання вразливої ситуації певних категорій населення. Державна політика у сфері соціального захисту, на нашу думку, також є одним із головних напрямів цілісної державної політики в країні загалом та є одним з найважливіших чинників забезпечення життєдіяльності населення. Сучасний процес трансформації державної політики у сфері соціального захисту впливає також на суспільний устрій, що удосконалює за певними критеріями й індикаторами таку практику в державі.

Ст. 1 Конституції України зазначено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Окрім того, кожна інша норма, закріплена в Конституції України, прямо вказує на соціальний напрям держави по відношенню до своїх громадян та інших осіб, які перебувають на території України.

Також ст. 46 Основного Закону закріплено наступне: «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках передбачених законом». У ст. 47 також вказується про те, що громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону [4]. Виходячи з вищезазначеного, приходимо до висновку, що соціальний захист закріплений державою на законодавчому рівні і є однією з основних демократичних основ в суспільстві. Конституція України складає базис для соціального захисту людей, які перебувають на території держави.

Ключовими напрямками соціального забезпечення та соціальної допомоги в Україні є матеріальне забезпечення економічно вразливого населення (ветерани війни та члени їх сімей, військовополонені й їх сім'ї, у тому числі загиблих і зниклих безвісті військових, внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО), діти-сироти, діти, які позбавлені батьківського піклування, особи з інвалідністю та деякі інші) та соціальна допомога незахищеним категоріям населення. Основним органом у сфері соціального захисту є саме Міністерство соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики).

Діяльність Мінсоцполітики регламентована Положенням про Міністерство соціальної політики України затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. Основним завданням Мінсоцполітики, відповідно є забезпечення формування та реалізації державної політики в різних сферах соціального захисту (соціального та пенсійного страхування; волонтерської діяльності; захисту ветеранів війни; захисту постраждалих осіб внаслідок Чорнобильської катастрофи; дітей війни та жертв політичних репресій; гуманітарної допомоги; перерахунку пенсій у солідарній системі тощо) [5].

Органом який реалізовує державну політику соціального захисту населення через Мінсоцполітики є Національна соціальна сервісна служба України. Провідними функціями установи є такі вектори: забезпечення соціального захисту населення і прав дітей; надання соціаль-

ної підтримки населенню; координація дій органів влади і органів місцевого самоврядування.

Місцеві державні (військові) адміністрації, структурні підрозділи соціального захисту населення та інші органи місцевого самоврядування, в своїй діяльності корегуються Методичними рекомендаціями з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій, затвердженими Наказом Міністерства соціальної політики України від 31 липня 2023 року № 263-Н [6].

Перейдемо до аналізу інших нормативно-правових актів у сфері соціального захисту населення. Саме у них містяться норми, що формують відповідні правові механізми для реалізації цих заходів. Так, одним із загальних нормативних актів даної категорії є Закон України «Про соціальні послуги», в якому закріплена основа термінологія даної тематики. Цікавим є визначення складних життєвих обставин людини та їх чинників.

Так, в п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» під складними життєвими обставинами зазначаються обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самостійно. Під чинниками, що можуть зумовити складні життєві обставини розуміють наступні: похилий вік; часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті; невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин; інвалідність; бездомність; безробіття і т.д. Стаття 9 цього ж Закону визначаються основні напрями державної політики у сфері надання соціальних послуг, серед яких: 1) визначення правових засад профілактики потрапляння осіб/сімей у складні життєві обставини, подолання або мінімізації негативних наслідків таких обставин; 2) управління системою надання соціальних послуг; 3) створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг; 4) розроблення та виконання державних та місцевих цільових програм; 5) визначення переліку соціальних послуг; 6) організація надання соціальних послуг; 7) здійснення науково-методичного, інформаційного, кадрового забезпечення системи надання соціальних послуг; 8) забезпечення дотримання державних стандартів соціальних послуг; 9) залучення громадських об'єднань, благодійних та релігійних організацій до участі в реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг; 10) закупівля соціальних послуг загальнонаціонального значення за рахунок коштів державного бюджету через спеціально уповноважену організацію для закупівлі соціальних послуг [7]. Окрім того, важливу роль у визначенні державної політики у сфері соціального захисту займає Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». В ч. 1 ст. 8 Закону серед основних засад внутрішньої політики в соціальній сфері на території нашої держави зазначено саме забезпечення гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян на основі впровадження європейських стандартів соціального захисту, підвищення якості соціальних послуг, а також безліч інших гарантій від держави стосовно поліпшення життєдіяльності кожного окремого громадянина й нашого суспільства в цілому [8].

Можемо стверджувати про те, що всі інші нормативно-правові акти у сфері соціального захисту та надання соціальних послуг є похідними від Закону України «Про соціальні послуги» та Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», саме вони є підґрунтям законодавчої бази в цій структурі. Положення вищезазначених законів визначають загальну державну політику та правила надання соціальних послуг. Дуже важливим аспектом є закріплення чинників складних життєвих обставин, з яких саме формуються соціальні статуси

вразливих людей, положення про соціальний захист яких закріплені в наступних нормативних актах котрі ми розглянемо далі.

Одним із важливих соціальних статусів сьогодення є статус внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), який набув неабиякої важливості саме з початком антитерористичної операції на Сході країни та з початку повномасштабного вторгнення. Результатом цієї потреби стало прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Відповідно до положень цього Закону ВПО є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [9].

З моменту прийняття вищезазначеного Закону й на сьогоднішній день, державою була розроблена кропітка політична програма стосовно соціального захисту ВПО, починаючи від надання фінансових коштів для соціалізації цієї категорії осіб, закінчуючи наданням тимчасового житла для даних громадян. Державна політика в цій сфері успішно реалізовується кожного дня, забезпечуючи громадян усім можливим для подальшого існування, але така допомога не може порівнятися з втраченим майном й забезпечити стабільний психологічний стан, а також задовільнити усі потреби кожної ВПО.

Відповідно до статистики, яка ведеться інформаційно-обчислювальним центром Мінсоцполітики України, станом на 11 грудня 2024 р. кількість офіційно зареєстрованих ВПО становить 4 633 299 осіб, серед яких 1 861 107 (40,17%) чоловіків, 2 772 192 (59,83%) жінок, окрім того серед них 894 715 (19,53%) дітей. За віковим значенням, більш за все зареєстровано ВПО осіб дорослого віку від 61 до 70 року – 729 657 (15,75%) осіб та від 31 до 40 років – 647 202 (13,97%) особи. За обліком більш за все зареєстровано ВПО в наступних регіонах: Донецькій області – 527 735 (11,39%) осіб, Харківській області – 518 597 (11,19%) осіб, Дніпропетровській області – 453 225 (9,78%) осіб, в м. Київ – 417 837 (9,02%) осіб [10].

Окремо можна також виділити категорію біженців з України, які були вимушені виїхати до інших країн. Політика захисту даної категорії встановлюється окремо в кожній країні відповідно до законодавства країни в яку вони переїхали. Так, відповідно до статистичних даних Міжнародної організації з міграції ООН – понад 6,5 мільйонів українців мешкають за межами країни як біженці [11].

Ще однією вразливою категорією, яка потребує постійної підтримки від держави та належного соціального захисту є діти-сиріти та діти, позбавлені батьківського піклування. Державна політика у сфері соціального захисту цих категорій закріплена в Законі України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Відповідно до цього Закону дитина-сирота – дитина, в якій померли чи загинули батьки, а діти, позбавлені батьківського піклування – діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або невідздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки [12].

Держава повністю бере на себе відповідальність за опіку цих категорій дітей. За життєдіяльності дітей обов'язково здійснюється моніторинг місцевими службами у справах дітей, самих дітей передають на виховання до дитячих будинків, дитячих будинків сімейного типу, під опіку та піклування до сімей. Державою виділяються кошти на існування даних дітей, їхнє харчування, проживання, на медичні, соціальні та юридичні послуги їхнього супроводу.

Згідно із даними Державної служби України у справах дітей, станом на 20 листопада 2024 р. в Україні зареєстровано 62780 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з них 58700 перебувають в сімейних формах виховання (опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу) [13].

Сучасна українська державна політика у сфері соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування направлена переважно на влаштування дітей до дитячих будинків сімейного типу та у прийомні сім'ї. Бачимо, що відбувається значний перехід від дитячих будинків загальних форм до створення більш сімейної середовища для кожної обездоленої дитини.

Перейдемо до аналізу наступної вразливої категорії, а саме осіб з інвалідністю. Соціальна політика стосовно їхнього захисту закріплена в Законі України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Статтею 2 Закону вказано, що особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист [14].

Важливим моральним аспектом даного Закону є те, що він підкреслює рівність осіб з інвалідністю з іншими громадянами та не виокремлює їх до іншої категорії громадян, а лише забезпечує їх додатковими соціальними послугами для підтримання матеріального, морального благополуччя. Державна політика соціального захисту осіб з інвалідністю направлена на виявлення та усунення перепон і бар'єрів, які перешкоджають забезпечення прав і задоволенню їхніх потреб.

За різними статистичними даними, станом на грудень 2024 року – загальна кількість осіб з інвалідністю в Україні становить приблизно 3 млн. людей. Остання, найбільш вірна інформація була надана Державною службою статистики в Україні станом на 1 січня 2022 р., на той час це 2 725 826 людей з інвалідністю, з них 162 214 дітей з інвалідністю у віці до 18 років [15].

Актуальним питанням сучасного суспільства є соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України. Нормативно закріплена державна політика у сфері соціального захисту цієї категорії осіб в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Відповідно до ст. 1-1 Закону – державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України формується та реалізується на принципах соціальної справедливості під час встановлення обсягу пільг та гарантій, комплексності під час формування та реалізації заходів адаптації ветеранів війни до мирного життя, належного фінансового забезпечення передбачених законом пільг та гарантій зазначеній категорії громадян, відкритості та рівного доступу до інформації про державні пільги та гарантії, механізми їх реалізації, доступу до реалізації права на отримання всіх пільг та гарантій, прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади, їх посадових

осіб у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України [16].

Відповідно до статистичних даних, зазначених заступником міністра у справах ветеранів України Р. Приходьком, станом на 25 липня 2024 року в Україні офіційно зареєстровано 1 мільйон 300 тисяч ветеранів, приблизно 80% з яких є мобілізованими людьми [17].

Отже, були проаналізовані найбільші, по кількості осіб, соціально вразливі категорії громадян, даних. Як бачимо, державна політика стосовно кожної з вищезазначених категорій чітко визначена та закріплена чинними нормативно-правовими актами України. Більшість потреб вразливих категорій врахована та успішно реалізовується на практиці, але все ще існують прогалини як в самому законодавстві так і державній політиці, а саме інституціях, порядках надання та обсягах охоплення громадян.

Сучасні реалії підтверджують, що Україна, як і багато інших країн, стикається з низкою викликів, серед яких воєнні дії, демографічні зміни, уповільнення економічного зростання, міграція, трансформація структури зайнятості та поява її нових форм, зростання безробіття та нестабільність доходів серед представників середнього класу. Усі ці чинники наголошують на необхідності модернізації процесів надання соціальних послуг та впровадження нових моделей соціальної підтримки.

Останніми роками здійснено низку заходів щодо реформування системи соціальних послуг, проте їх ефективність залишається недостатньою. Зокрема, вони не мали значного впливу на систему в цілому та не призвели до очікуваного підвищення рівня соціального захисту осіб і сімей із дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги.

Як вважає І. Смирнова Стратегія соціально-економічного розвитку України чітко декларує європейський вибір держави, що передбачає створення умов для набуття членства в Європейському Союзі шляхом масштабного впровадження загальноєвропейських норм і стандартів до законодавства та системи державного управління [18, с. 203].

Також, на шляху розвитку України, до європейського рівня життя, необхідно забезпечити достатній рівень соціального захисту населення. Україна обрала шлях орієнтації на європейські норми законодавства, а отже, зобов'язалась покращити соціальну захищеність громадян, створюючи вищий рівень життя в країні. Впровадження таких реформ дозволить стабілізувати економіку, що позитивно вплине на нашу державу [19].

На нашу думку, діючі законодавчі акти України в сфері соціального захисту характеризуються несистемністю, непрозорістю та непослідовністю. Наприклад, у багатьох нормативних документах досі застосовуються застарілі методи й підходи, які втратили актуальність. Водночас є і позитивні зміни – впровадження сучасних європейських моделей і підходів у систему соціального захисту населення.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що державна політика у сфері соціального захисту охоплює більшість соціально вразливих категорій населення. Розроблено та діє багато нормативно-правових актів, які закріплюють державну політику в різних сферах соціального захисту й успішно реалізуються затверджені в них положення органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Серед нагальних питань розвитку та усунення проблематичних питань соціального захисту в Україні виникає потреба успішної імплементації європейських моделей і підходів у систему соціального захисту населення. Також є можливість трансформації цифрового простору соціальної сфери. Успішними напрямками розвитку сфери соціального захисту в Україні може стати підвищення обізнаності

у громадян стосовно їх прав та можливої допомоги, заохочення соціальних працівників в органах місцевого самоврядування до вирішення проблем та задоволення потреб громадян, підвищення рівня довіри до державних органів. Не може успішно існувати сфера соціального захисту без належного фінансування, тому й існує також необхідність реформування системи податків та здійснення додаткових заходів стосовно наповнення дохідної частини державного бюджету.

Доводиться констатувати про те, що всі вищезазначені процеси також ускладнюються воєнними діями в країні, й направленистю коштів на більш важливі потреби, задля збереження державності нашої країни. Тому, поки що сфера соціального захисту та державна політика її регулювання розвиваються в своєму темпі, а отже існує необхідність розробки державних стратегій на більш пізніші роки, які б охоплювали покращення всієї сфери соціального захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Урба С. І. Державна політика соціального захисту населення в системі економічної безпеки України. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-37>
2. Грень Т.Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72) № 6. С. 80–84.
3. Денисенко К. Державна політика у сфері соціального захисту: аналіз понятійно-категоріального апарату. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 2 (51). С. 95–101.
4. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : Постанова Кабінету міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 / *Урядовий кур'єр* від 15.07.2015 р. № 126.
6. Методичні рекомендації з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій : Наказ Міністерства соціальної політики України від 31 липня 2023 року № 263-Н. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0263739-23#Text>
7. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73.
8. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 1 липня 2010 р. № 2411-VI / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 527.
9. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2010 р. № 1706-VII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.
10. Офіційний вебсайт Інформаційно-обчислювального центру Мінсоцполітики України. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vro>
11. Офіційний вебсайт Міжнародної організації з міграції ООН. URL: <https://www.iom.int/news/millions-assisted-millions-more-still-need-two-years-ukraine-war-says-iom>
12. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січня 2005 року № 2342-IV / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 6. Ст. 147.
13. Офіційний вебсайт Кабінету Міністрів України. Державна служба України у справах дітей. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/587-tysiach-ditei-syrit-i-ditei-pozbavlenykh-batkivskoho-pikluvannia-vlashtovani-do-simeinykh-form-vykhovannia-tse-935-vid-zahalnoi-kilkosti>
14. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 21. Ст. 252.
15. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425.
17. Офіційний вебсайт «Суспільне. Новини». URL: <https://susplne.media/798951-v-ukraini-1-miljon-300-tisac-veteraniv-ak-ih-pidtrimuut/>
18. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 2(64). С. 201–208.
19. Павлюк Т. І., Юрчик І. Б. Система соціального захисту найбільш вразливих верств населення в Україні Економіка та суспільство. 2022. Вип. 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-63>